

Parafia rzymskokatolicka p.w. Opieki Matki Bożej w Pomarzanach

PROGRAM
PRAC PROJEKTOWYCH, REMONTOWYCH
I KONSERWATORSKICH
KOŚCIOŁA P.W. OPIEKI MATKI BOŻEJ
W POMARZANACH

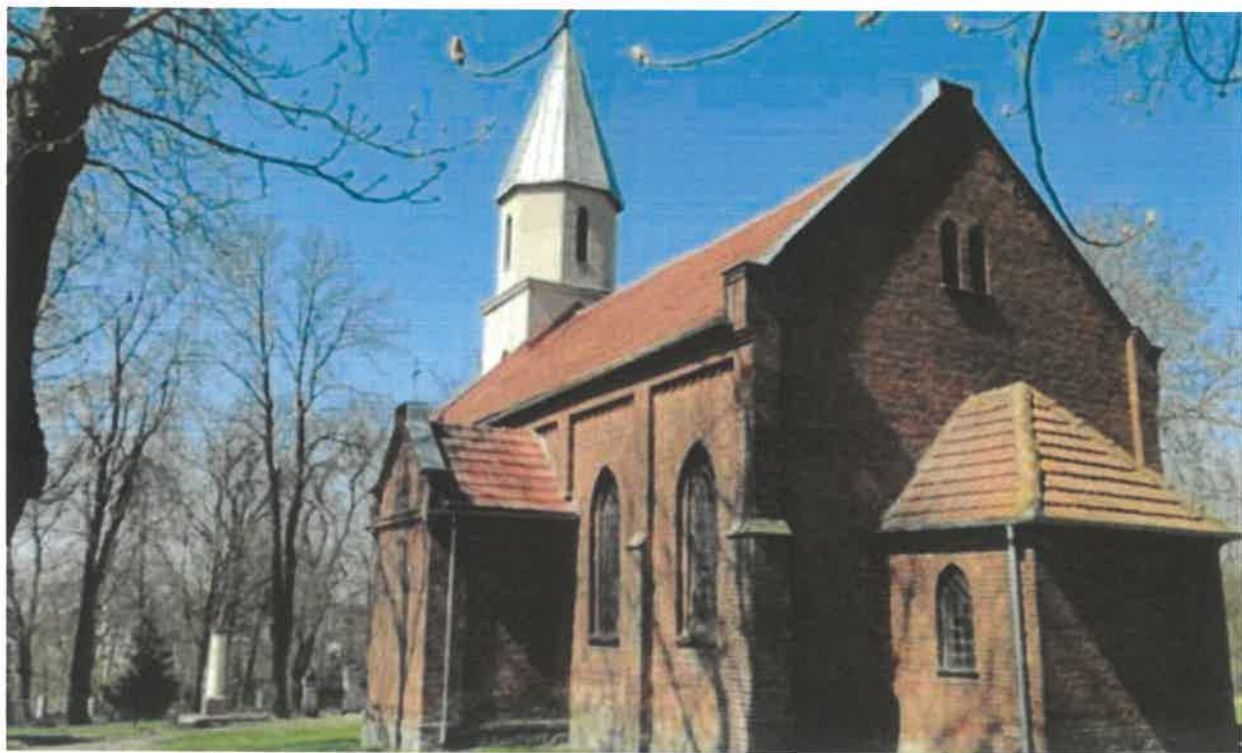
PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA
p.w. Opieki Matki Bożej w Pomarzanach
Łagiewniki Kościelne 21
62-280 Kiszkowo, tel. 61 427 71 86
REGON: 040093068 ; NIP: 7841657788

PROBOSZCZ
Ks. Jacek Wichtacz
Ks. Jacek Wichtacz

STYCZEŃ 2024 R.

1. Opis kościoła:

Kościół parafialny p.w. Opieki Matki Bożej w Pomarzanach, zbudowany w roku 1892 w stylu neogotyckim w miejsce wcześniejszych kościołów drewnianych. Obiekt nie figuruje w rejestrze zabytków natomiast na stronie internetowej Narodowego Instytutu Dziedzictwa figuruje zapis o ujęciu go w „ewidencji zabytków”. Chodzi tu o Wojewódzką ewidencję zabytków Województwa Wielkopolskiego oraz Gminną ewidencję zabytków gminy Kłecko. W 2001 roku założono „Kartę ewidencyjną zabytku architektury i budownictwa”. Świątynia orientowana, murowana z cegły ceramicznej, nieotynkowana (za wyjątkiem górnej partii wieży. Wieżba drewniana, płatwiowo-kleszczowa, podwieszona, częściowo otwarta, odeskowana. Konstrukcja dachu wieży wtórna, stalowa. Nawa, prezbiterium i kaplica boczna kryte dachówką zakładkową marsylką, wieża kryta wtórnie blachą. Kaplica (od południa) z dachówką wymienioną na początku lat 90. XX. w. Budynek na rzucie prostokąta, z dostawioną wieżą od zachodu. Część elementów wyposażenia wpisana do rejestru zabytków nieruchomych w 1972 roku.

Widok ogólny kościoła od strony wschodniej.

Widok od strony zachodniej.

2. Stan zachowania:

Połąć północna nad prezbiterium zarośnięta mchem.

Uszkodzenia elewacji ceglanej.

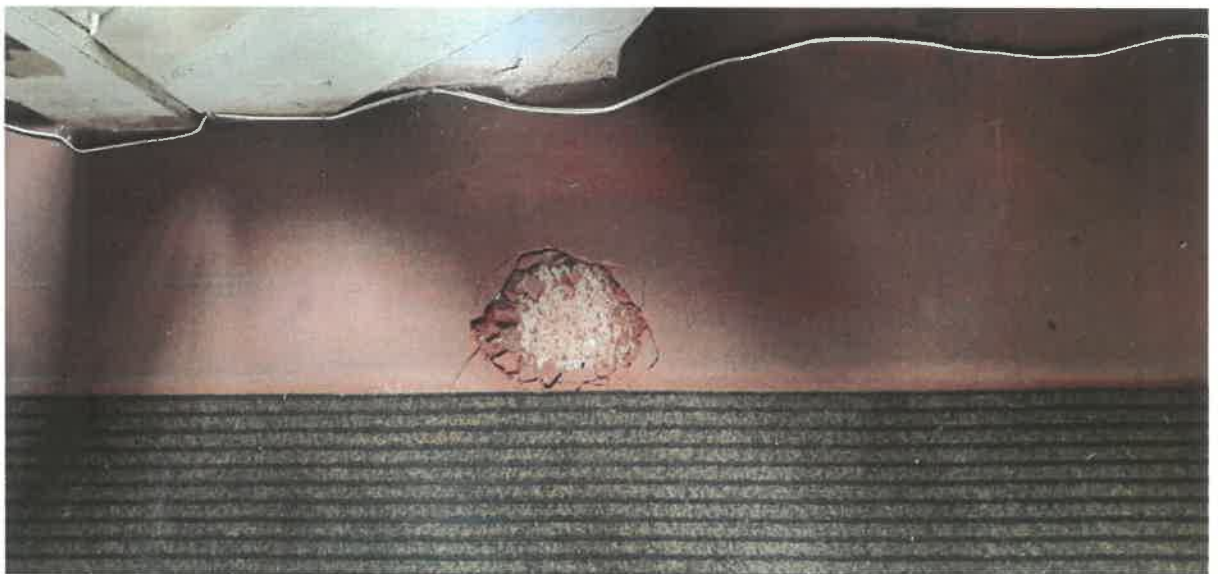

Przecieki przez połąć północną dachu.

Zawilgocenia strefy cokołowej ścian.

Wilgociowe uszkodzenia posadzki.

Spękania konstrukcji ściany szczytowej kościoła.

Ustalenia:

1. Pokrycie dachu z dachówki ceramicznej zarośnięte mchem od strony północnej praktycznie całkowicie. Mech uniemożliwia odprowadzanie wód opadowych i powoduje stałe zamakanie dachówki ceramicznej i jej niszczenie (także rozsadzanie przez mróz). Woda deszczowa wcieka bezpośrednio pomiędzy dachówkami do wnętrza kościoła, niszcząc konstrukcję dachu i ścian oraz tynki.
2. Lamperie olejne na ścianach wewnątrz kościoła powodują zawilgacanie coraz wyższych partii ścian.
3. Bezspoinowa posadzka na bazie żywic i pyłu ceglanego powoduje utrzymywanie wilgoci – co przyspiesza jej destrukcję.
4. Nieuregulowana gospodarka wodami opadowymi może być przyczyną osiadania fundamentu i pękania ścian w narożniku południowo-zachodnim (zarysowania pionowe na obu elewacjach w narożniku). Z informacji od mieszkańców wsi wiadomo że przed kilkudziesięcioma laty wykonano drenaż opaskowy wokół kościoła, jednak brak jakichkolwiek szczegółowych

informacji na temat jego przebiegu oraz brak widocznych efektów działania takiego odwodnienia (wody opadowe gromadzą się przy ścianach kościoła).

5. Karta ewidencyjna zabytku architektury i budownictwa aut. Katarzyny Zaworskiej, wyk. 2001 r. określiła stan zachowania kościoła jako poprawny, opisując jednocześnie zawilgocenie partii cokołowej murów zewnętrznych, silnie zawilgoconą posadzkę oraz porośnięte mchem dachówki na stronie północnej kościoła. Jako najpilniejsze postulaty konserwatorskie wpisano tam: oczyszczenie i osuszenie dachówki oraz wymianę posadzki zatrzymującej wilgoć z osuszeniem strefy cokołowej. Od dokonania tych zapisów minęło 23 lata, podczas których nie wykonano żadnej z zaleconych czynności. W ciągu minionych dwudziestu lat nie wykonano nic z tych zaleceń. Wymieniono jedynie schody na chór muzyczny (policzkowe, z tralkową balustradą).

3. Zalecenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków dokonując wizji lokalnej kościoła w grudniu 2023 roku uznał już stan zachowania budynku jako zły.

Wydane dnia 11 grudnia 2023 roku przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zalecenia konserwatorskie obejmują jako niezbędne do objęcia pracami projektowymi:

1. Ustalenie przyczyn zawilgocenia obiektu i zaproponowanie rozwiązań jak najmniej ingerujących w substancję zabytkową obiektu (tzn. brak możliwości stosowania iniekcji, folii kubelkowej itp.).
2. Naprawy pokrycia dachowego oraz więźby dachowej. Ceramiczne pokrycie dachu jest nieszczelne, co powoduje przedostawanie się wody opadowej do wnętrza budynku (widoczne zacieki na ścianach) i destrukcję drewnianych elementów konstrukcyjnych. Pokrycie należy uzupełnić lub wymienić na nowe także ceramiczne. Konieczne jest prawidłowe odprowadzenie rur spustowych. Obecnie rury spustowe kończą się nad gruntem, co powoduje wnikanie wody w fundamenty.
3. Likwidacja wtórnej podłogi. W przypadku, gdyby oryginalna posadzka nie zachowała się należy wykonać nową z dylatacją, nie powodującą zawilgocenia wnętrza.
4. Przeprowadzenie remontu elewacji obejmującego uzupełnienie zwiertzałych i wypłukanych fug oraz zniszczonych cegieł materiałem o jak najbardziej zbliżonych parametrach do zastosowanych w obiekcie rozwiązań historycznych.

5. Przeprowadzenie badań stratygraficznych ścian wewnątrz budynku oraz drewnianych elementów pokrytych farbą olejną (odkryta więźba, schody, balustrada chóru, drzwi wewnętrzne itp.).
6. Ustalenie przyczyn spękania ściany zachodniej (być może wynika z wymiany konstrukcji dzwonnicy z drewnianej na metalową) oraz zaproponowanie rozwiązań naprawczych.

4. Program prac do wykonania w pierwszym etapie:

1. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej wraz z projektem technicznym obejmować będzie:
  - wykonanie prac wstępnych (wizja lokalna, odkrywki, dokumentacja fotograficzna),
  - program prac konserwatorskich (w oparciu o wszystkie zalecenia WWKZ),
  - dokumentacja geotechniczna z odkrywkami,
  - opinia techniczna,
  - projekt architektoniczno-budowlany wraz z projektem technicznym wykonania prac objętych zaleceniami WWKZ, wraz z uwzględnieniem ewentualnej naprawy bądź wykonania drenażu opaskowego (jeżeli badania geotechniczne oraz opinia techniczna wskaże celowość takich prac) oraz ustaleniem przyczyn spękania ściany zachodniej oraz zaprojektowaniem rozwiązań naprawczych.
2. Po wykonaniu powyższej dokumentacji należy uzyskać stosowne uzgodnienie z WWKZ a następnie decyzję zezwalającą na wykonanie robót budowlanych. Obowiązuje postępowanie w oparciu o art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 07. lipca 1994 r. Prawo budowlane (z późniejszymi zmianami), zgodnie z którym „w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków”.
3. Do wykonania w 2024 roku przewidziano I etap prac, obejmujący remont dachu oraz orynnowania wraz z osuszeniem wnętrza kościoła:
  - demontaż rur spustowych, rynien i obróbek blacharskich,
  - demontaż pokrycia z dachówki ceramicznej,
  - naprawa, wzmocnienie i częściowa wymiana konstrukcji drewnianej dachu,

- impregnacja ogniochronna elementów drewnianych,
- wykonanie pokrycia z dachówki ceramicznej,
- montaż obróbek blacharskich, rynien i rur spustowych,
- udrożnienie i naprawa odprowadzenia wód opadowych,
- usunięcie lamperii olejnej,
- osuszenie wnętrza kościoła.

Przed przystąpieniem do jakichkolwiek prac remontowych wewnątrz budynku kościoła należy zabezpieczyć przed uszkodzeniem wyposażenie kościoła a w stosunku do części wyposażenia wpisanego do Rejestru zabytków nieruchomych Województwa Wielkopolskiego (rej. B poz. 236) sposób zabezpieczenia oraz rodzaj zastosowanych do zabezpieczenia materiałów należy uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

5. Program prac do wykonania w kolejnych etapach:

1. Likwidacja wtórnej podłogi. W przypadku, gdyby oryginalna posadzka nie zachowała się należy wykonać nową z dylatacją, nie powodującą zawilgocenia wnętrza.
2. Przeprowadzenie remontu elewacji obejmującego uzupełnienie zwietrzałych i wypłukanych fug oraz zniszczonych cegieł materiałem o jak najbardziej zbliżonych parametrach do zastosowanych w obiekcie rozwiązań historycznych.
3. Przeprowadzenie badań stratygraficznych ścian wewnątrz budynku oraz drewnianych elementów pokrytych farbą olejną (odkryta więźba, schody, balustrada chóru, drzwi wewnętrzne itp.).

Mgr inż. Jarosław Bobkowski